

Nowy Wiśnicz, 8 marca 2022

Zarząd Główny

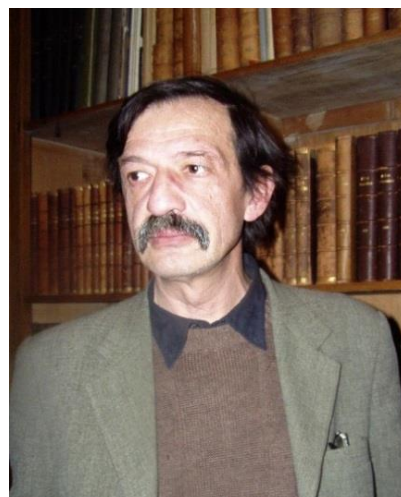
Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków

ul. Szwoleżerów 9, pok. 26

00-464 Warszawa,

info@skz.pl

Rada Fundacji Dziedzictwa Kultury i Natury, działając we współpracy i w porozumieniu z Muzeum Kresów w Lubaczowie, ma zaszczyt zgłosić kandydata do Nagrody Conservator Ecclesiae za rok 2021 w osobie doktora nauk historycznych i krajoznawcy **Wasyla Słobodiana**. Jest on wybitnym badaczem historii i rozwoju architektury cerkiewnej, aktywnym członkiem Ukraińskiego Komitetu Narodowego ICOMOS. W kręgu swoich zainteresowań badawczych ma także drewnianą architekturę sakralną na terenie Polski.

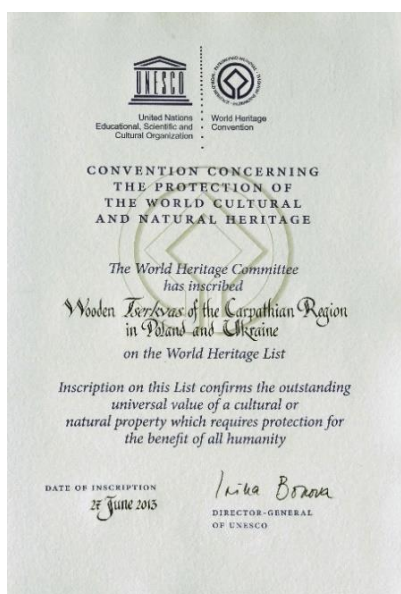

Charakterystyka działalności i opis dokonań

Urodził się w 1951 r. we Lwowie, w rodzinie ukraińskiej inteligencji. Absolwent Politechniki Lwowskiej (1973 r.). Współpracował przy realizacji koncepcji architektoniczno-etnograficznego Skansenu Siczy Zaporoskiej na dneprzańskiej wyspie Chortyca, w pobliżu miasta Zaporozże. Od 1988 r. pracował w Ukraińskim Regionalnym Specjalistycznym Instytucie Naukowo-Konserwatorskim (Ukrzachidproektrestawracija). Był jego pracownikiem naukowym, a także kierownikiem działu wydawniczego. W 2006 roku, na podstawie pracy „Церкви Холмської єпархії XIII-XX ст.”, Lwowski Uniwersytet im. Iwana Franki przyznał mu stopień naukowy doktora nauk historycznych. W latach 1993-2009 pełnił funkcję redaktora naukowego czasopisma konserwatorskiego „Wisnyk” („Zwiastun”).

Dr Wasyl Słobodian zajmuje się badaniem historii i dokumentowaniem architektury sakralnej, świątyń obrządku wschodniego, mających unikalną wartość w skali nie tylko Ukrainy i Europy, ale całego świata. Drewniane cerkwie należą do najważniejszych elementów ukraińskiego dziedzictwa kulturowego. Do naszych czasów na Ukrainie zachowało się ich około 2000; powstały między XVI, a XX stuleciem. Zabytki te wymagają szczególnej ochrony¹. Stąd też bardzo ważne jest wszechstronne badanie tych zabytków. Dr Słobodian niestrudzenie opracowuje dokumentację historyczno-architektoniczne i monografie zabytków architektury, rekonstruuje i uzupełnia biogramy ukraińskich architektów i budowniczych. Prowadzi badania archiwalne i terenowe, gromadzi dokumentację ikonograficzną obiektów istniejących i nie zachowanych. Swoimi badaniami obejmuje Ukrainę, Białoruś, Mołdawię, Polskę, Słowację, Rosję, Rumunię i Węgry. Rezultaty badań opublikował w licznych wydawnictwach książkowych i specjalistycznych periodykach.

Dr Słobodian dużo uwagi poświęcił zabytkom architektury cerkiewnej znajdującym się na terenie Polski. Korzystając ze źródeł ukraińskich i polskich, współpracując z wieloma polskimi badaczami, zgromadził ich obszerną dokumentację. Uczestniczył w wielu spotkaniach i konferencjach naukowych na terenie Ukrainy, Polski i innych krajów.

Dyplom wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO „Drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat” (zbiory Muzeum Kresów w Lubaczowie) // Phnom Pehn (Kambodża), wystąpienie dr. Wasyla Słobodiana w czasie obrad Komitetu UNESCO, 2013 r.

¹ Tylko w ciągu trzydziestolecia po odzyskaniu niepodległości z krajobrazu kulturowego Ukrainy zniknęło 200 drewnianych cerkwi. Główną tego przyczyną są pożary, w tym celowe podpalenia dla uzyskania miejsca pod budowę nowych, murowanych świątyń. Oprócz tego obiekty te niszczone są niewłaściwymi przebudowami, zastosowaniem do zdobnictwa współczesnych materiałów, zamianą gontów na blachę itd.

Cultural Fundacja
and Natural Dziedzictwa
Heritage Fund Kultury i Natury

Objazd studyjno-eksperski po cerkwiach nominowanych do wpisu na Listę UNESCO

W latach 2009–2013 był przedstawicielem Ukrainy w ukraińsko-polskiej komisji do spraw umieszczenia 16 cerkwi z terenu Polski i Ukrainy na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wspólne badania obejmowały m.in. autentyczność substancji, wartość artystyczną, stan zachowania oraz korelację z otaczającym krajobrazem. Wspólna praca zakończyła się sukcesem, a dr Słobodian rekomendował wniosek na posiedzeniu Komitetu UNESCO w kambodżańskim *Phnom Pehn*.

Lwów, badania cerkwi pw. św. Onufrego (pierwszy z lewej dr. Wasyl Słobodian), fot. 2011 r. // Podhajce, dr Wasyl Słobodian w cerkwi Uspienskiej, fot. 2011 r.

Wielkie znaczenie konserwatorskie ma udział dra Słobodiana w pracach budowlanych i konserwatorskich. Współpracując z arch. Serhijem Pińkowskim opracował dokumentację historyczno-konserwatorskie wielu remontowanych cerkwi. Praca w terenie, przy obiektach, przyniosła wiele odkryć. Np. w trakcie prowadzonych w latach 2011-2013 pracach prowadzonych w drewnianej cerkwi pw. św. Archanioła Michała we wsi Stara Skwariawa niedaleko Żółtkwi², odkrył rok jej budowy – 1508 (data na belce północnej ściany nawy), potwierdzony inskrypcją „Od 1700 roku tej cerkwi 200 lat bez ośmiu”. W ostatnich latach dr Słobodian współpracował również w pracach konserwatorskich przy drewnianych cerkwiach m.in. w miejscowościach: Zińkiw z 1769 roku (obwód chmielnicki), Morszyn z 1825 roku (obwód lwowski) i Łoni z 1724 roku (obwód lwowski). Dr Słobodian współpracował także przy realizacji architektoniczno-etnograficznego Skansenu Siczy Zaporoskiej na wyspie Chortyca na Dnieprze (w pobliżu miasta Zaporozże).

² Obecnie świątynia pełni rolę „Muzeum Staroskwariawskiego Ikonostasu XVI-XVIII w.”; filia lwowskiego Muzeum Historii Religii.

Cultural Fundacja
and Natural Dziedzictwa
Heritage Fund Kultury i Natury

Stara Skwariawa, cerkiew z 1508 r., w trakcie prac konserwatorskich, fot. W. Słobodian, 2011 r.

Zińkiw, cerkiew 1769 r., w trakcie i po zakończeniu prac konserwatorskich, fot. W. Słobodian, 2008-2009 r.

Równolegle podejmował starania na rzecz przeciwdziałania niszczeniu cerkwi i popularyzacji tych wyjątkowych zabytków. Studia nad nimi to nie tylko wzbogacenie wiedzy naukowej, ale podstawa społecznej akceptacji, dumy z posiadania i użytkowania wyjątkowych obiektów architektury drewnianej. A to podstawowy warunek dla dalszego ich trwania.

Cultural Fundacja
and Natural Dziedzictwa
Heritage Fund Kultury i Natury

Morszyn, cerkiew z 1825 r. po zakończeniu prac konserwatorskich, fot. W. Słobodian, 2018 r.

Łoni, cerkiew z 1724 r. w trakcie prac konserwatorskich, fot. W. Słobodian, 2019 r.

Skansen Sycy Zaporoskiej na wyspie Chortyca

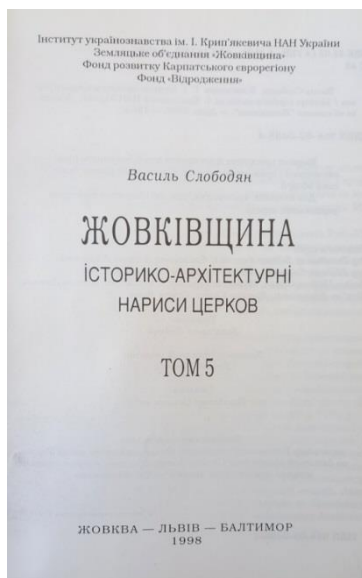
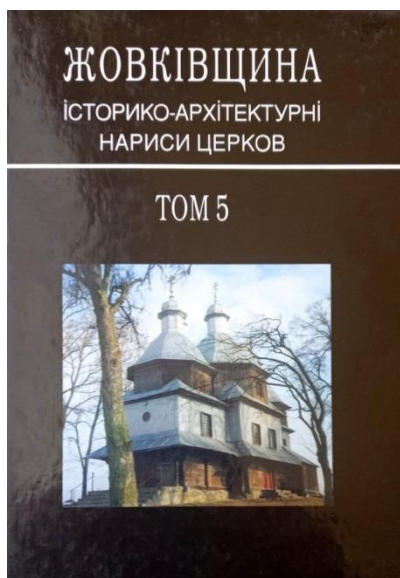
Odnaczenia i wyróżnienia:

Za swą wszechstronną działalność zawodową i społeczną otrzymał w 2010 nagrodę im. Dmytra Jawornyckoho, przyznawaną corocznie przez Narodowy Związek Krajoznawców Ukrainy.

Wybrane publikacje

Jest autorem ponad 250 publikacji, m.in.

- Слободян В., *Церкви українців Румунії: південна Буковина, Задунав'я, Банат, Марморощина, Львів 1994.*
- Бойко О., Лонкевич Д., Слободян В., *Синагоги України, Львів 1998.*
- Слободян В., *Жовківщина: історико-архітектурні описи церков, Жовква, 1998.*
- Слободян В., *Церкви України: Перемиська єпархія, Львів 1998.*
- Слободян В., Івасейко С., Вуйцик В., *Українські церкви Бродівського району, Львів 2000, Т. 1 (Українські церкви Львівщини).*
- Вуйцик В., Слободян В., *Матеріали до словника народних будівничих, Записки Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ). Том ССХІ. Праці Комісії архітектури та містобудування, Редактори тому Олег Купчинський, Андрій Рудницький, Львів, 2001, с. 544-601.*

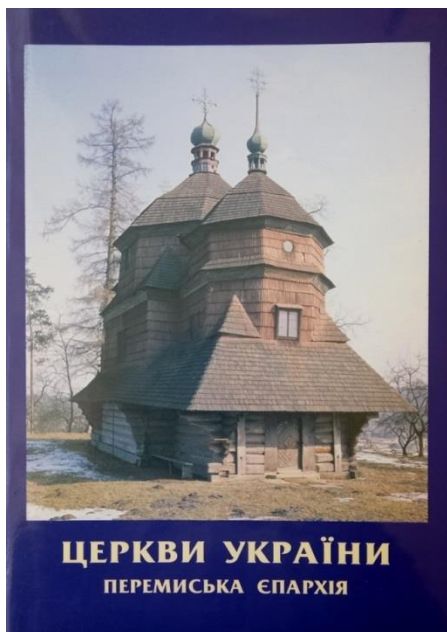
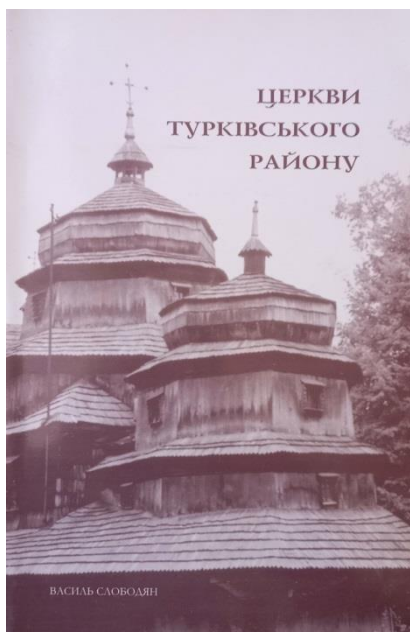

Слободян В., Жовківщина: історико-архітектурні описи церков, Жовква, 1998 // Слободян В., Церкви України: Перемиська єпархія, Львів 1998

- Слободян В., *Церкви Турківського району. Ілюстрований каталог, Львів 2003.*
- Слободян В., *Храми Рогатинщини, Львів 2004.*
- Слободян В., *Церкви Холмської єпархії, Львів 2005.*
- Słobodian W., *Drewniane cerkwie z murowanym prezbiterium na terenie greckokatolickiej diecezji przemyskiej, „Studia Polsko-Ukraińskie”, T. 1, Przemyśl 2006, s. 127-134.*

Cultural Fundacja
and Natural Dziedzictwa
Heritage Fund Kultury i Natury

Слободян В., *Церкви Турківського району. Ілюстрований каталог*, Львів 2003 // Слободян В., *Церкви України: Перемиська єпархія*, Львів 1998

- Лев Х., Слободян В., Філевич Н., 100 церков Нагірних (у 2 частинах), Львів 2013-2015;
- Слободян В., *Історія церков села Добряни*. Дрогобич 2014.
- Słobodian W., *Odkrycie najstarszej datowanej drewnianej cerkwi na Ukrainie*, „Ochrona Zabytków”, nr 1, 2014, s. 75-87.
- Слободян В. *Історія церков села Добряни*. – Львів, 2014.
- Слободян В. *Українське сакральне будівництво Старосамбірського району*. – Львів: Камула, 2015.
- Słobodian W., *Cerkwy gminy Lubycza Koroliwska*, [w:] *Ziemia Lubycka. Geografia, historia, język, kultura*, pr. zbiorowa pod red. Mariusza Kopera, Lublin-Lubycza Królewska 2017, s. 213-238.
- Слободян В., *Історія Устя Зеленого та його церков*, Львів 2018.
- Слободян В., *Наші церкви чужими очима. Українські дерев'яні церкви в роки Першої світової війни очима австрійських і німецьких військових митців*, <https://zbruc.eu/node/81525>; 2018
- Слободян В., *Найдавніша дерев'яна церква Закарпаття*, [Найдавніша дерев'яна церква Закарпаття | Збруч \(zbruc.eu\)](https://zbruc.eu), 2018.
- Слободян В. *Українські дерев'яні церкви в рисунках Антона Вариводи*, Львів 2020;
- Сілаєв О., Рибчинський О., Капраль М., Слободян В. *Атлас українських історичних міст*, Львів, 2020 (Том 4: Жидачів).
- Слободян В., *Українські дерев'яні церкви в роки Першої світової війни очима військових митців*, Львів 2021.
- Słobodian W., *Architekt Jakiw Rudnycki i jego cerkwie*, „Ochrona Zabytków”, nr 1, 2021, s. 51-69.

Uzasadnienie

Prawie czterdziestoletnia działalność dra Wasyla Słobodiana w zakresie dokumentacji i konserwacji zabytkowej, drewnianej architektury sakralnej, a zwłaszcza cerkiewnej, dała imponujące owoce. Jego prace są dziś podstawą naszej wiedzy o dziejach setek, jeśli nie tysięcy zabytków o ogromnym znaczeniu kulturowym. Trudno byłoby wyobrazić sobie współczesny stan badań nad architekturą cerkiewną (także tą w granicach Polski) bez jego książek i artykułów, ustaleń, w których zawarł twardo udokumentowane, poparte unikanym materiałem ikonograficznym, informacje historyczne.

Zarazem trzeba docenić aspekt dydaktyczny aktywności kandydata, mnogość publikacji pozwalających na przekazywanie doświadczeń, pogłębianie i poszerzanie wiedzy. Warto podkreślić, że przez całą swoją drogę zawodową dr Wasyl Słobodian był łącznikiem między światami teorii i praktyki ochrony zabytków. Dziś ochrona drewnianych cerkwi obrządku wschodniego znów jest nakazem chwili, a zebrany przez dra Wasyla Słobodiana materiał dokumentacyjny i badawczy zyskał – niestety – dodatkowy walor. Istnieje bowiem realne niebezpieczeństwo, iż w trakcie brutalnej inwazji Rosji zabytki ukraińskiej architektury cerkiewnej mogą być narażone na zniszczenie czy uszkodzenie.

Dorobek naukowy i konserwatorski dra Wasyla Słobodiana zasługuje z pewnością na zauważenie i docenienie. Z krótkiego przedstawienia dorobku widać, że jego zasługi dla ochrony sakralnej architektury drewnianej, utrwalania jej stanu i zgłębiania wiedzy o niej, są nie do przecenienia.

Uważamy, że Nagroda „Conservator Ecclesiae” im. ks. prof. Janusza Pasierba znajdzie w osobie dra Wasyla Słobodiana ze wszech miar godnego laureata.

Z poważaniem
Roman Ławicki

Fundacja Dziedzictwa Kultury i Natury
32-720 Nowy Wiśnicz, ul. Zamkowa 13
KRS 0000883511
NIP 8681980215 REGON 38814813
e-mail: biuro@ochronadziedzictwa.pl